

Stel je voor dat Vrijheid een dame is die soms door onze straten dwaalt, en op zo'n dag waarop je het niet verwacht, bij je aanbelt. Stel je voor dat ze je vraagt: 'Ga je mee, ik heb je nodig'... wat doe je dan?

Ze heeft zich voorbereid op je ontoegankelijke blik en je afwerende lichaamshouding in de deuropening, en steekt van wal: 'Je herkent me misschien niet eens omdat het zo vanzelfsprekend voor je is dat ik er was en ben en blijven zal. Maar ik kan niet zonder mensen die me in leven houden.'

Nee, ze komt helemaal niet gelegen, maar ze is zo vasthoudend dat je haar, voordat je het weet, hebt gevraagd om binnen te komen. En daar zit ze, mevrouw Vrijheid, tegenover je op de bank in de Lambert Rimastraat.

'Kijk, ik heb mensen nodig die... hoe zal ik het zeggen... Neem nou Lambert Rima – je woont hier niet voor niets. Een heel gewone man, roepnaam Bertus, Bé voor intimi, machinezetter, socialist. Drukker en verspreider van een blad dat niet voor niets naar mij genoemd was – Vrijheid, de Haagse editie van Het Parool. Hij moest zijn inzet voor mij met de dood bekopen. Weet je wat-ie schreef in zijn afscheidsbrief? "En weet dat ik de consequenties van mijn daden heb aanvaard en als man de dood ben ingegaan. Met als ideaal de vrijheid van alle volken. En strijden jullie verder voor een betere mensheid. Vaarwel allen die mij lief zijn geweest."

'Strijd jij verder voor een betere mensheid?' Die vraag van mevrouw Vrijheid blijft nadreunen in je hoofd nadat je haar hebt uitgelaten. Ze komt een beetje gejaagd over, alsof de tijd haar op de hielen zit.

Ze moet nog naar de Hendrik Hosstraat, en treft je bij de brievenbus. Ze valt met de deur in huis. 'Een paar straten verderop had ik het met iemand over de strijd die doorgaat. Nou, daar geloofde die Hendrik Hos ook heilig in. Een lange, magere man, zachtmoedig, zelfs een beetje dromerig. Maatschappelijk niet zo geslaagd, zou Henk van Randwijk, de baas van Vrij Nederland, over hem schrijven, maar in het verzet uitgegroeid tot een held. Zo zie je maar: maatschappelijk succes doet er niet toe als je iets voor mij wilt betekenen.

Henk Hos, een medisch analist met verstand van techniek, had nog veel meer willen betekenen. Hij was bezig geweest met een landelijk netwerk van radiozenders voor verbinding met Engeland, maar werd daarin gefrustreerd. Soms zat hij huilend op de bank bij zijn makker Jan de Groot omdat hij zich bij *Vrij Nederland* op een zijspoor gezet voelde. Van Randwijk vond Henk Hos te roekeloos en te goed van vertrouwen. Hos droeg een wapen bij zich, en dat vond Van Randwijk maar niks. Met zijn geladen revolver op zak werd Henk Hos gearresteerd.

En toch had hij vroeger helemaal niet de indruk gemaakt dat hij 'flink' was, herinnerde zijn medestander Gesina van der Molen zich. Maar in de rechtszaak waarin hij ter dood zou worden veroordeeld, maakte hij diepe indruk, ziek en liggend op een brancard. "Wat ik gedaan heb, heb ik uit overtuiging gedaan. Ik ben bereid daarvoor te sterven. Het nationaal-socialisme heb ik gehaat, maar de Duitsers heb ik nooit gehaat."

En in zijn afscheidsbrief maakte ook hij duidelijk dat hij begreep dat de strijd zou doorgaan, ook na de oorlog. ‘Het is jammer dat ik de vrede niet meer mag meemaken, immers had ik altijd gehoopt, om dan met alle kracht en energie aan het vredeswerk der wederopbouw (...) te mogen meewerken. Ons eigenlijke werk vangt na de oorlog eerst recht aan, het wegnemen der haat tussen de volkeren. Want als deze verdwenen is, kan er pas werkelijk vrede komen.’

Ze is alweer verder gelopen, mevrouw Vrijheid, terwijl jij je bij de brievenbus afvraagt wat jij kunt bijdragen aan dat eigenlijke werk, het wegnemen der haat tussen de volkeren. Of misschien dichter bij huis: tussen groepen mensen in deze samenleving.

Alleen nog het Helena Kuipers-Rietberghof, dan is het voor mevrouw Vrijheid genoeg geweest voor vandaag. Aan jouw keukentafel schuift ze een beduimd exemplaar naar je toe van een boek over Frits de Zwerver, de dominee Frits Slomp die samen met Helena Kuipers-Rietberg de Landelijke Organisatie voor Hulp aan Onderduikers oprichtte.

‘Lees maar wat hij schrijft over zijn eerste indruk van tante Riek, zoals Helena genoemd werd. “Het was een combinatie van flinkheid, doortastendheid, scherp inzicht en tederheid bij haar. Ze was een door en door lieve moeder, maar daarnaast was haar opdracht zo absoluut dat je haar gewoon niet tegen kon spreken.” Toen Frits bekende dat hij eigenlijk niet met de trein durfde om in het hele land hulp voor onderduikers te regelen, zei tante Riek tegen hem: "Zeg kerel, zou het nou zo erg zijn als jij om het leven kwam, als er duizenden jongens gered werden?"

“Een combinatie van flinkheid, doortastendheid, scherp inzicht en tederheid”, herhaalt mevrouw Vrijheid terwijl ze je doordringend aankijkt. “Herken je daar iets van, bij jezelf?” Zonder op antwoord te wachten, staat ze glimlachend op en loopt stilletjes je huis uit. Het is genoeg voor vandaag.

Ach, jullie zijn mevrouw Vrijheid vast allemaal wel eens tegengekomen, en anders komt dat ongetwijfeld nog. Nu weet je wat je dan kunt verwachten. Ze zal wijzen naar het straatnaambordje en ook jou vragen: ‘Weet je wie ik nodig heb? Mensen zoals zij. Mensen zoals jij?’